

زبان‌های ایرانی نو در آسیای مرکزی

تألیف

پروفسوری. م. اُرانسکی

ترجمه

دکتر مریم میراحمدی

انتشارات طهوری

سرشناسه	: آرانسکی، یوسف میخائیلوویچ، ۱۹۲۳-۱۹۷۷م.
	: Oranskii, Iosif Mikhailovich.
عنوان و نام پدیدآور	: زبان‌های ایرانی نو در آسیای مرکزی / تألیف ی. م. آرانسکی؛ ترجمه‌ی مریم میراحمدی.
مشخصات نشر	: تهران: طهوری، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.: عکس، نقشه.
شابک	: 978-600-5911-19-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا.
یادداشت	: عنوان اصلی: Die neuiranischen Sprachen in central asian
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۹۱.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: زبان‌های ایرانی -- آسیای مرکزی -- تاریخ -- Asia, Central -- History -- Iranian languages زبان‌های ایرانی -- آسیای مرکزی -- Asia, Central -- Iranian languages
شناسه افزوده	: میراحمدی، مریم، ۱۳۲۲-، مترجم.
رده‌بندی کنگره	: PIR57
رده‌بندی دیوئی	: ۴۵۴.۰۹۵۹۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۱۵۰۱۰

انتشارات طهوری

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه نوروز، شماره ۲۴- صندوق پستی ۱۶۴۸-۱۳۱۴۵

تلفن: ۰۹۱۲ ۲۲ ۵۱۲۰۶-۶۶ ۴۶ ۴۸ ۲۶

www.tahooribooks.ir

زبان‌های ایرانی نو

در آسیای مرکزی

تألیف: پروفیسور ی. م. آرانسکی

ترجمه: دکتر مریم میراحمدی

چاپ اول: ۱۴۰۰

حروفنگاری: سهیلا یوسفی

صفحه‌آرایی: علم‌روز

تیراژ: ۲۲۰ نسخه

حق هرگونه چاپ، تکثیر، فتوکپی، اسکن، فروش دیجیتال و انتشار

برای انتشارات طهوری محفوظ است

۱۲۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیش‌گفتار مترجم	۱۵
۱. مقدمه	۴۳
۱.۱ کلیات. زبان‌های ایرانی نو در آسیای مرکزی و قفقاز	۴۳
۲.۱ اطلاعات مختصری از تاریخ تحقیقات و مجموعه منابع	۴۳
۳.۱ تحقیق در زبان‌های منطقه آسیای مرکزی و سابقه تاریخی آن در سده‌های اخیر	۴۶
مهم‌ترین منابع	۴۶
۲. زبان‌های ایرانی آسیای مرکزی	۵۳
۱.۲ زبان تاجیکی	۵۳
۱.۱.۲ کلیات	۵۳
۲.۱.۲ تحقیقات تاریخی	۵۴
۱.۲.۱.۲ درباره زبان فارسی آسیای مرکزی، شروع تحقیقات تاجیکی	۵۴
۲.۲.۱.۲ زبان متون فارسی - یهودی (تاجیکی - یهودی) در آسیای مرکزی	۵۷
۳.۲.۱.۲ زبان کنونی تاجیکی در اوایل قرن بیستم میلادی	۵۸
۴.۲.۱.۲ زبان عامیانه و نوشتاری در قرن بیستم میلادی	۶۰
۵.۲.۱.۲ نزدیکی زبان نوشتاری و محاوره‌ای	۶۲
۶.۲.۱.۲ کتب آموزشی با شیوه جدید املاء (تحقیقات در زبان ادبی و لهجه‌ها در سه دهه اخیر)	۶۵
۳.۱.۲ چگونگی تحقیقات زبان ادبی تاجیکی	۶۶
۱.۳.۱.۲ گسترش تحقیقات پس از جنگ جهانی	۶۶
۲.۳.۱.۲ آواشناسی	۶۶
۳.۳.۱.۲ تاریخ تحولات لغوی	۶۷

- ۱۱۷ ۳.۲.۲ پژوهشی در منابع جدید و زبان‌هایی که تاکنون درباره آن تحقیق نشده است
- ۱۱۹ ۴.۲.۲ تحقیق روس‌ها درباره زبان‌شناسی پامیری
- ۱۲۰ ۵.۲.۲ سهم پژوهشگران نسل جدید
- ۱۲۱ ۳.۲.۲ اوضاع تحقیقات کنونی
- ۱۲۱ ۱.۳.۲ زیرگروه‌های سُغنی - رُوشنی (Šughni-Rošani)
- ۱۲۱ ۱.۱.۳.۲ مهم‌ترین منابع مربوط به متن‌ها و فرهنگ‌نامه‌ها
- ۱۲۳ ۲.۱.۳.۲ تحقیقات لهجه‌شناسی و دستور زبان
- ۱۲۴ ۳.۱.۳.۲ ارتباط لهجه‌ها، میان زیرگروه‌های زبان‌های «سُغنی - رُوشنی»
- ۱۲۷ ۴.۱.۳.۲ تحقیقات تاریخی - زبان‌شناسی
- ۱۲۸ ۲.۳.۲ زبان یَزْغَلَامی (Yazghulami)
- ۱۲۹ ۳.۳.۲ زبان اِشْکاشمی (Iškāšmi)
- ۱۳۰ ۴.۳.۲ زبان وَخْی (Waxī)
- ۱۳۲ ۵.۳.۲ درباره تاریخ و طبقه‌بندی زبان‌های پامیری
- ۱۳۴ ۴.۲.۲ درباره تاریخ تحقیقات
- ۱۳۵ ۳.۲.۲ زبان یغنابی
- ۱۳۵ ۱.۳.۲ کلیات
- ۱۳۵ ۲.۳.۲ درباره تاریخ تحقیقات
- ۱۳۷ ۳.۳.۲ تحقیقات زبان یغنابی در دوران شوروی (سابق)
- ۱۳۸ ۴.۳.۲ مسأله تقسیم‌بندی لهجه‌ها
- ۱۳۹ ۵.۳.۲ ارتباط لهجه‌های مربوط به سغدی - یغنابی
- ۱۴۱ ۶.۳.۲ تحقیقات تاریخی
- ۱۴۲ ۴.۲.۲ زبان بلوچی
- ۱۴۲ ۱.۴.۲ کلیات
- ۱۴۲ ۲.۴.۲ زبان بلوچی ترکمن‌های جمهوری ترکمنستان
- ۱۴۴ ۳.۴.۲ کارهایی درباره تاریخ زبان بلوچی
- ۱۴۵ ۴.۴.۲ کارهایی درباره تاریخ تحقیقات
- ۱۴۵ ۵.۲.۲ زبان کردی
- ۱۴۵ ۶.۲.۲ لهجه‌های ایرانی آسیای مرکزی
- ۱۴۶ ۷.۲.۲ ملحقات: تحقیق درباره اسامی ایرانی اماکن آسیای مرکزی خصوصاً تاجیکستان

۱۴۹.....	۳. زبان‌های ایرانی قفقاز و ماورای قفقاز.....
۱۴۹.....	۱.۳. زبان آسی.....
۱۴۹.....	۱.۱.۳. کلیات.....
۱۵۰.....	۲.۱.۳. درباره تاریخ تحقیقات.....
۱۵۲.....	۳.۱.۳. وضعیت تحقیقات.....
۱۵۲.....	۱.۳.۱.۳. آسی‌شناسی امروزی.....
۱۵۳.....	۲.۳.۱.۳. آواشناسی.....
۱۵۴.....	۳.۳.۱.۳. تاریخ تحولات لغوی.....
۱۵۵.....	۴.۳.۱.۳. نحو.....
۱۵۵.....	۵.۳.۱.۳. ساخت و ترکیب کلمات.....
۱۵۶.....	۶.۳.۱.۳. تحقیقات کلی دستور زبان.....
۱۵۶.....	۷.۳.۱.۳. فرهنگ لغت‌نویسی، دانشنامه‌نویسی، جمله‌نویسی و سبک نگارش.....
۱۵۶.....	۱.۷.۳.۱.۳. مسایل مستقل فرهنگ لغت‌نویسی.....
۱۵۷.....	۲.۷.۳.۱.۳. ریشه‌شناسی لغات.....
۱۵۷.....	۳.۷.۳.۱.۳. لغات قرضی.....
۱۵۷.....	۴.۷.۳.۱.۳. لغت‌نامه‌ها.....
۱۵۸.....	۵.۷.۳.۱.۳. ساخت عبارات و شیوه نگارش.....
۱۵۸.....	۸.۳.۱.۳. تحقیق درباره زبان نوشتاری برخی مؤلفان و زبان یادبودهای مختلف.....
۱۵۹.....	۹.۳.۱.۳. لهجه‌شناسی.....
۱۵۹.....	۱.۹.۳.۱.۳. لهجه‌های منفرد.....
۱۶۰.....	۲.۹.۳.۱.۳. ارتباط لهجه‌ها.....
۱۶۱.....	۱۰.۳.۱.۳. تاریخ زبان.....
۱۶۱.....	۱.۱۰.۳.۱.۳. دید کلی تحقیقات.....
۱۶۱.....	۲.۱۰.۳.۱.۳. مسایل جداگانه آوایی و دستور زبانی.....
۱۶۱.....	۳.۱۰.۳.۱.۳. کتیبه‌های آلانی و متون کوتاه.....
۱۶۲.....	۴.۱۰.۳.۱.۳. دوره اسکیتی پیشینه تاریخی آسی‌ها.....
۱۶۳.....	۱۱.۳.۱.۳. پژوهش‌هایی درباره ریشه‌شناسی لغات.....
۱۶۴.....	۱۲.۳.۱.۳. دامنه ارتباط‌ها.....
۱۶۴.....	۱.۱۲.۳.۱.۳. تماس با همسایگان شمالی.....
۱۶۶.....	۲.۱۲.۳.۱.۳. شکل فرعی از زبان قفقازی.....

- ۱۶۷ ۱.۳.۱۳ تحقیق درباره اسامی
- ۱۶۷ ۱.۳.۱۳ نام مکان‌ها
- ۱۶۸ ۱.۳.۱۳ اسامی اقوام
- ۱۶۹ ۱.۳.۱۳ اسامی خاص
- ۱۶۹ ۱.۳.۱۴ ارتباط زبان‌های آسی - روسی
- ۱۷۰ ۱.۳.۴ پژوهشی درباره تاریخ تحقیقات و کتاب‌شناسی
- ۱۷۱ ۲.۳ زبان کردی
- ۱۷۱ ۱.۲.۳ کلیات
- ۱۷۲ ۲.۲.۳ تاریخ تحقیقات
- ۱۷۴ ۳.۲.۳ چگونگی تحقیقات
- ۱۷۴ ۱.۳.۲.۳ کردشناسی پس از دوران جنگ جهانی
- ۱۷۴ ۲.۳.۲.۳ آواشناسی
- ۱۷۵ ۳.۳.۲.۳ تاریخ تحولات لغوی
- ۱۷۵ ۴.۳.۲.۳ نحو
- ۱۷۶ ۵.۳.۲.۳ لغت و جمله‌سازی
- ۱۷۶ ۶.۳.۲.۳ تألیفات کلی درباره دستور زبان
- ۱۷۶ ۷.۳.۲.۳ فرهنگ لغت‌نویسی
- ۱۷۷ ۸.۳.۲.۳ واژه نگاری
- ۱۷۷ ۹.۳.۲.۳ لهجه‌شناسی
- ۱۷۹ ۱۰.۳.۲.۳ تاریخ زبان ادبی کردی
- ۱۷۹ ۴.۲.۳ کارهایی درباره تاریخ تحقیقات و کتاب‌شناسی
- ۱۸۰ ۳.۳ زبان تاتی
- ۱۸۰ ۱.۳.۳ کلیات
- ۱۸۱ ۲.۳.۳ درباره تاریخ تحقیقات
- ۱۸۲ ۳.۳.۳ چگونگی تحقیقات
- ۱۸۲ ۱.۳.۳.۳ کارهایی درباره توصیف زبان تاتی
- ۱۸۳ ۲.۳.۳.۳ ارتباط زبان‌های تاتی - آذربایجانی
- ۱۸۴ ۳.۳.۳.۳ زبان تاتی، بین زبان‌های ایرانی
- ۱۸۵ ۴.۳.۳ کارهایی درباره تحقیقات تاریخی
- ۱۸۶ ۴.۳ زبان تالشی (طالشی)

۱۸۶	 کلیات ۱.۴.۳
۱۸۶	 درباره تاریخ تحقیقات ۲.۴.۳
۱۸۷	 وضعیت پژوهش ۳.۴.۳
۱۸۹	 کارهایی درباره تاریخ تحقیقات ۴.۴.۳
۱۹۱	 کتاب‌شناسی منتخب
۲۰۷	 فهرست‌ها
۲۰۷	 نام اشخاص
۲۱۳	 اسامی اماکن

پیش‌گفتار مترجم

گستره جغرافیای فرهنگ ایرانی به مرزهای سیاسی کشورها در طول تاریخ، محدود نمی‌شده است و از دامنه‌های غربی کوه‌های هندوکش، ترکستان چین، بلندی‌های پامیر در هیمالیا، دشت‌های سرسبز منطقه دریاچه آرال، فلات ایران، شمال غرب و جنوب دریای خزر، سرزمین‌های شرقی دریای سیاه، بخش‌هایی از شرق آناتولی، قسمت‌های شمالی و غرب افغانستان و اراضی غرب رودخانه سند را فرا می‌گرفته است. در این محدوده وسیع، اقوام و قبایل مختلفی زندگی می‌کردند که حیات فرهنگی آنان به گاه با سیاست‌های منطقه‌ای و گاه بدون دخالت حاکمان غالب، مسیر خود را طی می‌کرد. تأثیرات این روند تاریخی، امروزه نیز در حیات فرهنگی این ناحیه، به خوبی دیده می‌شود.

اقوام ایرانی متعددی در سرزمین‌های شرقی ایران زندگی می‌کردند که اکنون بخش بزرگی از منطقه آسیای مرکزی را شامل می‌شود. جایی که دو رودخانه «وهرود» و «آزنک» (آمودریا، سیردریا = جیحون، سیحون) و کرانه‌های شاخه‌های فرعی آن، شاهد شکوه و افول تمدن‌های مختلف بوده است.

با تمرکز قبایل آریایی‌زبان در آسیای مرکزی و مهاجرت بخشی از آنان به سرزمین هند و ایران، خویشاوندی فرهنگی و زبانی در سراسر منطقه به وجود آمد و در قرون متمادی، این تشابهات فرهنگی مانند باورها، عقاید و زبان آنان در سرزمین‌ها و تمدن‌های دیگر متجلی شد. شکل‌گیری حکومت‌های مختلف در این منطقه گسترده، مسایل فرهنگی را با امور سیاسی این ناحیه در هم آمیخت و معیارها و ارزش‌های گوناگونی را پدید آورد که تا امروز تداوم حیات داشته است.